ଆତ୍ମାରାମ ଜିଙ୍ଗରାଜୀ

ବନାମ

ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ

ଅଗଷ୍ଟ 13, 1997

[ଏମ୍. କେ. ମୁଖାର୍ଜୀ ଏବଂ ଡି. ପି. ୱାଧୱା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା, 1860:

ଧାରା 302 ଏବଂ 326 – ଧାରା 147, 148, 302/149 ଏବଂ 341/149 ଗୁଡ଼ିକ ଅଧୀନରେ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ନଅ ଜଣଙ୍କୁ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଅଭିଯୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା – ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିଥିଲେ – ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଧାରା 302 (ସରଳୀକୃତ) ଅଧୀନରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଦର୍ଶାଯାଇଛି, ନଥିରେ ଥିବା ପ୍ରମାଣ ସୂଚିତ କରେ ଯେ, ମୃତକ ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମସ୍ତ ଆଘାତର ପରିଣାମ ଥିଲା – ତେଣୁ, ଅପିଲକାରୀ ଧାରା 326 ଅଧୀନରେ ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ହେବେ, କାରଣ ସେ ମୃତକଙ୍କୁ ଗୁରୁତର ଆଘାତ କରିଥିଲେ । ଧାରା 302 ଅଧୀନରେ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ରଦ୍ଦ କରିଦିଆଯାଇଛି – ଅପିଲକାରୀ ଧାରା 326 ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ 6 ବର୍ଷ ପାଇଁ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ ।

କୃଷ୍ଣ ବନାମ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ, **AIR (1963) SC 1413**, ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଫୌଜଦାରୀ ଅପିଲ ଅଧିକାରିତା : ଫୌଜଦାରୀ ଅପିଲ ସଂଖ୍ୟା 118/1994 ।

ସି ଆର୍ ଏଲ୍.ଏ. ସଂଖ୍ୟା 225/1988 ରେ ବମ୍ବେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର 19.8.92 ତାରିଖର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ।

ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଭି.ଏନ୍. ଗଣପୁଲେ, ସୁଶ୍ରୀ ସୁଷମା ମନଚାନ୍ଦ ।

ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ଡି.ଏମ୍. ନାରଗୋଲକର ।

ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ନିମ୍ନଲିଖିତ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା:

ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଅପିଲକାରୀ ଆତ୍ମାରାମ ଜିଙ୍ଗାରାଜୀଙ୍କ ସମେତ ନଅ ଜଣଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅଭିଯୋଗର ଉତ୍ତର ଦେବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଦୌରା ବିଚାରପତି, ଅକୋଲାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଚାର ପାଇଁ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଥିଲା:

> "1987 ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସର 5ମ ଦିନ କିମ୍ବା ପାଖାପାଖି ଅପରାହ୍ନ ପ୍ରାୟ 3ଟା ବେଳେ ସ୍ୱାଲି ଗ୍ରାମରେ ଆପଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା 1 ରୁ 9 ଏକ ବେଆଇନ ଜନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି

ସମାବେଶର ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଭିଯୋଜନରେ ଦଙ୍ଗା ଅପରାଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 147 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ କରିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଉପରୋକ୍ତ ଦିନ ତାରିଖ, ସମୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନରେ ଆପଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା 1 ରୁ 9 ଏକ ବେଆଇନ ଜନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ସମାବେଶ ଯଥା, ପ୍ରହ୍ଲାଦ ମହାଦୁ ଇଙ୍ଗୋଲେଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଇବା ପାଇଁ ଅଭିଯୋଜନ ଚଳାଇଥିଲେ, ଦଙ୍ଗା ଅପରାଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆପଣ ଲାଠି, କୁରାଢ଼ୀ, ଛୁରୀ ଇତ୍ୟାଦି ପରି ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ସଶସ୍ତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା 148 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ କରିଥିଲେ ।

ତୃତୀୟତଃ, ଉପରୋକ୍ତ ଦିନ ତାରିଖ ଏବଂ ସମୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନରେ, ଆପଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା 1 ରୁ 9 ଆପଣଙ୍କ ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଆଇପିସିର ଧାରା 149 ସହିତ ପଢାଯାଉଥିବା ଆଇପିସିର ଧାରା 302 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ ଭାବରେ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ମହାଦୁ ଇଙ୍ଗୋଲେଙ୍କୁ ଜାଣିଶୁଣି କିମ୍ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବରେ ଲାଠି, କୁରାଢ଼ୀ, ଛୁରୀ ପରି ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରମଣ କରି ଏବଂ ସେଠାରେ ହତ୍ୟା କରି ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଇଥିଲା ।

ଚତୁର୍ଥତଃ, ଉପରୋକ୍ତ ଦିନ, ତାରିଖ ଏବଂ ସମୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନରେ ଆପଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା 1 ରୁ 9 ଆପଣଙ୍କ ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ହିରାମନଙ୍କୁ ଭୁଲ ଭାବରେ ଅଟକାଇ ମୃତ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମାଆ କମଳାବାଇଙ୍କୁ ଥାନାକୁ ଯିବାକୁ ବାରଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଆଇ.ପି. ସଂହିତାର ଧାରା 149 ସହିତ ପଢାଯାଉଥିବା ଧାରା 341 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ କରିଥିଲେ ।

ବିଚାରର ଶେଷ ପରେ, ବିଜ୍ଞ ବିଚାରପତି ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଦୋଷାରୋପରୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରଦାତା – ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ ଏକ ଅପିଲକୁ ଆଗତ କରିଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷ ମୁକ୍ତି କରି ଏବଂ ଧାରା 302 ଆଇ. ପି. ସି. (ସରଳୀକରଣ) ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଆଠଜଣଙ୍କୁ ଦୋଷ ମୁକ୍ତି କରି ଅପିଲଟିର ପରିସମାପ୍ତି କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଏହି ବୈଧାନିକ ଅପିଲ ଅଟେ ।

ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପରେ ଆମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ ଯେ, ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରମାଣକୁ ପୁନର୍ବିଚାର କରିଛି ଏବଂ ଏହି ଉପସଂହାରରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଏବଂ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ଯେ, ଯେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷ ମୁକ୍ତି କରିବା ସହିତ ଜଡ଼ିତ, ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ନଥିଲା । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଉପରୋକ୍ତ ଉପସଂହାର ସହିତ ଆମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହମତ । ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀଙ୍କ ଦାବି ଯେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟାଇ ଥିଲେ, ତାହା ଏକ ଉନ୍ନତିମୂଳକ ଥିଲା ଏବଂ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଥିଲେ ।

ଆମର ଅବଧାରଣ ପାଇଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୋଷ ମୁକ୍ତି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଆଇ. ପି. ସି. ଧାରା (ସରଳୀକରଣ) 302 ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିବେ କି ।

ଅଭିଯୁକ୍ତ (ପୂର୍ବରୁ ଉଦ୍ଧୃତ) ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଏହି ଦୋଷାରୋପଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଭିଯୋଜନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥାପିତ ପ୍ରମାଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ସୂଚିତ କରେ ଯେ, ଏହାର ମାମଲା ଅନୁଯାୟୀ, ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର ହୋଇଥିବା ନଅ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି – ଏବଂ ନାମିତ କିମ୍ବା ଅନାମିତ, (ସର୍ବନିମ୍ନ ପାଞ୍ଚ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି) ଅନ୍ୟମାନେ କେହି ନୁହନ୍ତି – ବେଆଇନ ଜନ ସମାବେଶ ଗଠନ କରିଥିଲେ, ଅନ୍ୟ ଆଠ ଜଣଙ୍କୁ ଦୋଷ ମୁକ୍ତି କରିବା ପରେ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଆଇ. ପି. ସି. ର ଧାରା 149ର ସହାୟତାରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଆହୁରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ, ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟଳୟଗୁଡ଼ିକର ସମବର୍ତ୍ତୀ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଯେ, ଅନ୍ୟ ଆଠଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅପରାଧ ସହିତ କୌଣସି ମତେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନଥିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଧାରା 34 ଆଇ. ପି. ସି. ସହାୟତାରେ ବିଚାର କରାଯାଏ ସେହି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସମାନ ନୀତି ଲାଗୁ ହେବ । *କ୍ରିଷ୍ଣା ବନାମ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ,* AIR (1963) SC 1413 ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଏକ ଚାରି ଜଣିଆ ବିଚାରପୀଠ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଯେତେବେଳେ ଚାରି ଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଭିଯୋଗରେ ବିଚାର କରାଯାଏ ଯେ, କେବଳ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢାଇବା ପାଇଁ ଏକ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଜଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୁଅନ୍ତି । ଚତୁର୍ଥ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଧାରା 34 ଆଇ. ପି. ସି. ସହାୟତାରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ, କାରଣ ଆଇନର ଅଭିପ୍ରାୟ ପାଇଁ ଏହା ହେବ ଯେ, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଥିଲେ ହତ୍ୟା ଘଟାଇବାରେ ଚତୁର୍ଥ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନଥିଲେ ।

ତେଣୁ ଉପରୋକ୍ତ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏକମାତ୍ର ଦୋଷୀକୁ ଆଇ. ପି. ସି. ଧାରା (ସରଳୀକୃତ) ଅନୁଯାୟୀ କେବଳ ଏହି ପ୍ରମାଣ ଆଧାରରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ଯେ, ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ପୀଡ଼ିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହୋଇଛି । ଏହାକୁ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ସେ କେବଳ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ହେବେ । ଏହି ମାମଲାରେ, ନଥିରେ ଥିବା ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ କରେ ନାହିଁ ଯେ, ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ଆଘାତ କେବଳ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ଥିଲା; ଅପରପକ୍ଷରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀଙ୍କ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସାକ୍ଷ୍ୟ, ଯିଏ ଶବ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ ସୂଚିତ କରେ ଯେ, ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମସ୍ତ ଆଘାତର ପରିଣାମ ଥିଲା । ଅପିଲକାରୀ, ତେଣୁ, ଧାରା 326 ଆଇ. ପି. ସି. ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବେ କାରଣ ସେ ଜାମ୍ବିଆ (ଏକ ତୀକ୍ଷ୍ଣ କର୍ତ୍ତନ ଉପକରଣ) ସାହାଯ୍ୟରେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗୁରୁତର ଆଘାତ ଦେଇଥିଲେ ।

ପୂର୍ବୋଲ୍ଲିଖିତ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଆମେ ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଆଇ.ପି.ସି. ର ଧାରା 302 ଅନୁଯାୟୀ ନଥିଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ଦୋଷସିଦ୍ଧି ଏବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ରଦ୍ଦ କରୁଛୁ, ତାଙ୍କୁ ଆଇ.ପି.ସି. ର ଧାରା 326 ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଛୁ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଛଅ ବର୍ଷ ପାଇଁ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ଦଣ୍ଡାଦେଶ ଦେଇଛୁ । ତେଣୁ ଏହି ଅପିଲଟିକୁ ପରିସମାପ୍ତି କରିଦିଆଯାଇଛି ।

ଆର୍. ପି. — ଅପିଲଟିର ପରିସମାପ୍ତି ହୋଇଛି ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଓ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଅନୁବାଦିକା : - ରଶ୍ମିତା ସାହୁ,

ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ